

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

1864

I DANSKE BILLEDER

DET NATIONALHISTORISKE MUSEUM PÅ FREDERIKSBORG

1864

I DANSKE BILLEDER

Katalog over mindeudstilling på Frederiksborg i 1964

af *H. D. Schepelern*

DET NATIONALHISTORISKE MUSEUM PÅ FREDERIKSBORG

1964

Udstillingen er hovedsagelig baseret på Frederiksborg Museets eget materiale af malerier, tegninger, grafiske blade og fotografier. Man har desuden haft den glæde at modtage en række malerier m. m. til låns, hvorfor der her skal fremføres en varm tak. Udlånene hidrører fra:

Hans Majestæt Kongen.
De danske Kongers kronologiske Samling på
Rosenborg,
Forsvarets Lægekorps.
Kammerherre Léon greve Moltke-Huitfeldt
til Glorup.
Civilingeniør Thomas Dinesen, Hillerød.
Anlægsgartner K. Chr. Jørgensen, Kokkedal.
Hr. Preben Reimers, Hørsholm.
Ekspeditionssekretær, cand. jur.
Jørgen Barfoed, Gentofte.

INDLEDNING

Danske kunstnere og krigen 1864

En mindeudstilling i 100-året for krigen 1864 har nær sammenhæng med den grundtanke, som i 1878 lå bag oprettelsen af Det nationalhistoriske Museum på Frederiksborg. Stiftelsen, brygger J. C. Jacobsen ønskede her at skabe et hjemsted for vækkende og mere omfattende fremstillinger af fædrelandsk-historiske minder for derigennem at uddanne folkets historiske sans og styrke den selvfølelse, »hvortil et lille Folk som vort i høj Grad trænger«. Man aner skyggen af nederlaget 1864; hvad udad tabtes skulle indad vindes, eller - udtrykt efter en senere tids sprogbrug - freden skulle vindes, selvom krigen var tabt.

Erhvervelsen af historiske portrætter og monumentale historiemalerier blev det ny-stiftede museums hovedopgave, som skulle løses hånd i hånd med indretningen af en række historisk møblerede pragtrum i Christian IV's genskabte kongeslot.

Datidens endnu stærkt fremherskende romantiske historiesyn gjorde det let inden for Danmarks ældre historie at finde emner, der kunne styrke folkets selvfølelse. Vanskeligere var det, når det gjaldt den sidste skelsættende begivenhed, krigen 1864, som havde medført tabet af hertugdømmerne.

»I et lille Land som vort er der naturligvis hverken Stof eller Lejlighed nok til at skabe de store Bataillmalere. De kan kun avles af Stormagter og endda kun under store Krigsbegivenheder,« skrev Sophus Michaëlis i en anmeldelse af Charlottenborgudstillingen i 1901. Heri havde han naturligvis ret, men også i Danmark var der dog i det 19. århundrede bataljemalere, og den sejrige krig 1848-50 havde givet Niels Simonsen, Jørgen Sonne, F. C. Lund m. fl. rigeligt stof. De var nu i 1864 ældre mænd, og krigens forløb gav selsagt modpartens kunstnere gunstigere arbejdsvilkår. På dansk side måtte emnevalget volde vanskelighed, medens det ikke skortede på kunstnere, der var i stand til at udføre historie- og bataljemalerier, hvad Frederiksborg Museets mindeudstilling gerne skulle være med til at understrege.

Historiemaleriet var traditionsmæssigt den akademisk skolede malers fornemste opgave, men som den statsfunktion, det næsten var, bød traditionen også at give billederne en vis forherligende tendens, og det var ikke let at finde inspiration i nederlaget. Nu blev der imidlertid tid til eftertanke, idet de større, officielle historiemalerier ifølge sagens natur måtte udføres *post festum*; heller ikke i ældre

tid kunne de blive egentlig billedreportage eller indgå i, hvad man nu kalder den psykologiske krigsførelse, som under selve begivenhederne skal styrke såvel hærens som hjemmefrontens moral. Selv kobberstikket, ældre tiders sædvanlige form for mangfoldiggørelse af billeder, var for omstændeligt til at kunne virke som aktuel billedpropaganda, når det da ikke drejede sig om meget langvarige krigsperioder. Imidlertid var også det billige, hurtigere træsnit anvendeligt, og i det 19. århundrede kom litografien til. Op imod midten af århundredet kan man derfor begynde at regne med billedreportage i moderne forstand, og man havde nu fået regelmæssigt udkommende illustrerede blade, som i løbet af en månedstid kunne bringe de aktuelle begivenheder i nogenlunde frisk billedgen-

---

I 1859 begyndte i København udgivelsen af »Illustreret Tidende«, som i over et halvt århundrede leverede det dannede publikum læse- og billedstof. Krigen gav bladet en uhørt chance, og at netop de billeder, som bladet publicerede i krigsåret, blev godt salgsstof, ser vi gennem de særudgaver, som allerede sidst på krigsåret udgaves samlet under titlen »To Hundrede Træsnit« og snart kunne udsendes i nyt oplag. På titelbladet til dette store hefte nævnes navnene på 18 kunstnere, som har tegnet forlæggen, og som derved

gives. Kvaliteten i de illustrerede blades træsnit var ret god, langt bedre end de tarvelige »skillingstryk«, som imidlertid havde den fordel at være prisbillige, og tillige kunne bringes frem til publikum på kortere tid. Til gengæld er disse billeders værdi som egentlig billedreportage nok lig nul. Det er grov og naiv propaganda, som vi ser i de forøvrigt ofte ret fornøjelige småbilleder fra den produktive bogtrykker Jul. Strandbergs værksted på hjørnet af Holmensgade og Holmens Kanal. Strandberg skrev også skillingsviser, som forsynedes med sådanne træsnit. Det Hempel'ske Forlag i Odense rådede på tilsvarende måde over en viseforfatter, Anthon Kaas, hvis vers forhandlede med små litograferede illustrationer, der ikke er uden værdi som samtidsreportage.

danner fortroppen blandt danske aktuelle billedreportere.

Først blandt disse må vi her omtale den 25-årige Otto Bache, der fra krigens første dage var på krigsskuepladsen, og hvis situationsbilleder bl. a. fra Dannevirkestillingen, tilbagetoget og kampen ved Sankelmark gaves i bladet. Skitserne hertil benyttedes siden af den kendte forfatter, kaptajn Daniel Bruun, som illustrationer til en række breve og memoirer fra 1864, trykt i Gads danske Magasin i 1912. Reproduktionerne bevarer

os en frisk førstehånds reportage fra krigsskuepladsen; originalerne findes desværre ikke mere her i landet.

Krigsbegivenhederne har i det hele taget sat sig tydelige spor i Otto Baches omfattende produktion, og selv hans sene monumentalportrætter og historiemalerier med emner fra krigen har bevaret præg af øjenvidneskildring, omend også en rent kunstnerisk bearbejdelse lå ham stærkt på sinde. Dette spores måske tydeligst i den lille olieskitse (kat. nr. 23) af de Liechtensteinske husarers angreb ved Sankelmark, som må dateres til 1880'erne, da en kultegning dateret 1887 senere har været fremme i kunsthandelen. I denne efterbehandling af emnet kan man sikkert med rette påpege indvirkning fra europæisk bataljemaleri, f. eks. Münchener maleren W. von Diez, der illustrerede den østrigske hærs historie. Det var nærliggende, at det måtte blive Bache, der leverede Frederiksborg Museet dets første portræt af en personlighed fra krigen, nemlig kommandør Suenson (kat. nr. 47), malet 1882, og senere løjtnant Castenschiolds portræt (kat. nr. 37). I 1888 malede han på bestilling af hærens befalingsmænd det store billede af kong Christian IX's besøg i Dybbøl skanser (kat. nr. 35), som skænkedes kongen til hans 25-års regeringsjubilæum.

Blandt de andre billedleverandører til Illustreret Tidende har landskabsmaleren C. F. Aagaard været på krigsskuepladsen; en tegning af Møllebatteriet i Sønderborg, signeret

af ham, har senere været fremme i kunsthandelen. Den G. Christensen, som har tegnet forlæg til en del prospekter fra Sønderjylland og Fredericia, må være den 19-årige, senere kendte, landskabsmaler Godfred Christensen, som var stærkt grebet af begivenhederne, men fulgte sin faders ønske og undlod at melde sig til aktiv krigstjeneste. En lang række af billederne skyldes den mest som marinemaler kendte Viggo Faurholdt, der efter krigen tog ophold i Düsseldorf. Blandt hans bidrag bør nævnes billedet af Sønderborgs brand 3. april. Den som dyremaler kendte Carl Bøgh, der iøvrigt var veteran fra 1850, har leveret en række illustrationer til feltlivet og må altså have været på krigsskuepladsen, ligesom F. C. Lund, der har tegnet prospekter fra befæstningsanlæg o. l.; han udstillede tillige i 1865 et portræt af den populære søofficer, kaptajn løjtnant O. C. Hammer. Malerne Anton Dorph og H. C. Ley samt den tyskfødte litograf A. Nay har ligeledes leveret forlæg.

Marinemalerne Carl Baagøe og den lidt yngre Carl Neumann har navnlig leveret maritime billeder. De er begge repræsenteret i museets udstilling, førstnævnte med en smuk lille tegning (kat. nr. 32), Neumann med olieskitser (kat. nr. 49) til et større maleri, udført 1865, forestillende slaget ved Helgoland. Når den ikke helt unge August Plum nævnes blandt tegnerne til de 200 træsnit, skyldes det vist nok kun, at man har medta-

get en pudsig lille genrescene fra hans hånd, forestillende en orlogsgast, der klipper håret på sin kammerat; optrinet behøver for så vidt ikke at hidrøre fra krigen, men kan være en skitse fra Plums jordomsejling med korvetten »Galathea« i 1845-47. H. Olrik skal have tegnet forlæggene til en lang række af portrætterne i Illustreret Tidende; de fleste blev skåret af xylografen H. P. Hansen, som havde opholdt sig i Tyskland siden 1854, men vendte hjem ved krigsudbruddet.

Om de fleste af disse, væsentlig yngre, kunstnere må det gælde, at de i hvert fald periodevis har prøvet feltlivet og delt soldaternes kår. En særstilling indtager de, der ligefrem som tjenstgørende deltog i krigen, men ved siden af dyrkede deres kunst og sendte billeder hjem. Til disse tør vel delvis henregnes præstesønnen Frederik Visby, der efter at have læst til ingeniør nogle år blev bataljemaleren Niels Simonsens elev på kunstakademiet. Da krigen kom, ville han som flere af sine malerkammerater melde sig til tjeneste, men måtte på grund af tunghørighed nøjes med at følge hæren som tegner. Til Illustreret Tidende har han leveret en lang række tegninger, og der kendes fra hans hånd også malerier, navnlig fra Sønderborg og Dybbøl. Hans senere karriere blev ret omskiftelig. Efter krigen var han nogle år i Amerika, nedsatte sig efter sin hjemkomst som fotograf og malermester i Århus, tog tandlægeeksamen, var atter i U.S.A., vendte hjem for at genop-

tage sin virksomhed som kunstner, men nedsatte sig i 1888 som tandlæge i Århus, hvor han døde så sent som i 1926.

En særlig plads blandt de kunstnere, som var aktive krigsdeltagere, indtager Vilhelm Rosenstand. Han havde som mange andre unge mennesker af den dannede klasse meldt sig på officersaspirantskolen i 1862 og indkaldtes ved mobiliseringen i 1863 som løjtnant ved 20. regiment, der hørte til 8. brigade. Han kom således til at deltage i kampene foran Dannevirke, lå senere i Fredericia, men fulgte ikke med sit regiment, da det i begyndelsen af april overførtes til Dybbøl, idet han med en snes mand af regimentet blev afgivet til kystbevogtning på Fyn. Han er en af de kunstnere, som allerflittigst har brugt sin skitsebog under felttoget. Af skitserne er nu kun nogle få kendt, men motivkredsen dukker gang på gang op i hans senere produktion som historiemaler. Frederiksborg ejer seks af hans tegninger (kat. nr. 11-13, 16, 33-34) foruden det langt senere udførte store maleri af 8. brigades bajonetangreb 18. april (kat. nr. 43). Dette billede viser den pågående realisme og kraftigt kolorerende malemåde, som præger de fleste af hans senere arbejder. Allerede på Charlottenborgs forårsudstilling i 1865 udstillede han to malerier med emner fra krigen; det ene »Fra Saxarmen ved Dannevirke Morgen efter Bustrupfægtningen« vises her som kat. nr. 18, det andet havde titlen »En dobbelt Vedet«. I 1866 fulgte genremaleriet af

den sårede dragon, som søger tilflugt i en bondehytte. Rosenstands nære tilknytning til 8. brigade kom i 1889 illustrationerne til W. Dinesens »Fra ottende Brigade« tilgode.

Endnu tre unge løjtnanter nævnes blandt tegnerne i »200 Træsnit«, nemlig C. Oscar Carlson, Bernhard Olsen og Johan E. Petersen. Carlson, der faldt foran Dybbøl 19. marts, har leveret adskillige tegninger til Illustreret Tidende. En af dem (kat. nr. 24) findes i original på Frederiksborg. Bernhard Olsen, søn af portneren ved Borchs Kollegium, senere tivolidirektør og stifter af »Dansk Folkemuseum«, er mester for den fornøjelige

lille tegning af granatnedslaget mellem de kortspillende forstærkningsmænd, »Forglemmiejer«, i Hardeshøj på Als (kat. nr. 39). Johan E. Petersen leverede landskaber og søstykker. Han udvandrede efter krigen til U.S.A. Et prospekt af Broager angives i Illustreret Tidende udført efter tegning af V. Holsøe, der ikke kendes som kunstner, men vel tør identificeres med adjutanten ved 7. regiment, premierløjtnant Carl Vilhelm Sophus Holsøe, broder til arkitekt N. P. Holsøe og tilhørende en slægt, som blandt sine medlemmer tæller flere udøvende kunstnere.

De 18 tegnere, der nævnes i »200 Træsnit« som billedleverandører til »Illustreret Tidende« er dog langt fra de eneste kunstnere, der kom i berøring med krigsbegivenhederne. Ligesom Vilh. Rosenstand, C. O. Carlson og Bernh. Olsen fulgte adskillige andre akademielever opfordringen til at lade sig uddanne som reserveofficer. Det gælder nogle, men ikke dem alle, at deltagelsen i krigen har sat sig spor i deres kunst. Billedhuggeren Vilh. Bissen gjorde tjeneste som officersaspirant ved 1. regiment, men nåede ikke at deltage i nogen kamp, idet hans afdeling var overført til Fyn, da han ankom. Den unge H. H. P. Aumont, der var søn af portrætmaleren Aumont og selv blomstermaler ved den kgl.

porcelainsfabrik, faldt som officersaspirant ved Sankelmark. Endnu en blomstermaler, Georg Anton Svendsen, gik med som frivillig, skønt kun 18 år gammel. De tre venner Otto Haslund, Pietro Krohn og Albert Price kom afsted med det andet hold aspiranter i begyndelsen af juni; Haslund og Krohn kom begge til 3. regiment og var på Als under kampen den 29. juni. Albert Price (af den kendte artistfamilie) var begyndt som elev på balletskolen, men var derefter kommet på kunstakademiet. Efter krigen rejste han udenlands og blev efter sin hjemkomst skuespiller. Landskabsmaleren Thorvald Niss var frivillig ved Aarøes Strefkorps, det eneste frivillige korps, som oprettedes under krigen, og som gjorde

sig meget populært ved en række overfald på mindre, fjendtlige enheder. Portrætmaleren Leopold Hartmann deltog som officersaspirant og blev senere løjtnant. Dyremaleren Th. Philipsen og landskabsmaleren Edvard Petersen var som officersaspiranter med ved Sankelmark, og portrætmaleren H. Chr. Jensen mistede sit ene ben under kampen på Als 29. juni.

Om den sidstnævnte gruppe unge kunstnere gælder det, at deres krigsdeltagelse ikke har sat sig spor i den del af deres produktion, som nu er kendt. De bør dog nævnes som potentielle krigsillustratorer, idet de fleste formentlig har medbragt skitsebøger, som kan dukke op. At portrætmaleren H. Chr. Jensen er repræsenteret på denne udstilling med to portrætter (kat. nr. 57 og 58) må vel betragtes som uafhængigt af hans krigsdeltagelse. Derimod har landskabsmaleren H. H. Schwensens deltagelse ved 1. regiment sat sig indirekte spor, idet en yngre slægtning af ham, L. Schwensen, på grundlag af hans beretninger har udført en række bataljeskildringer, bl. a. af slaget ved Sankelmark; de findes nu på Koldinghus.

Maleren Hans Smidt aftjente sin værnepligt 1864-65, men kom ikke med i krigen. Enkelte gange har han dog i sine jyske landskabskildringer indsat østrigske soldater og betitlet vedkommende billeder som episoder fra Jyllands besættelse i 1864. I kunsthandelen solgtes for godt en snes år siden en akvarel

forestillende en soldat fra 1864; den var signeret af landskabsmaleren C. Würtzen, som da også var med i begge de slesvigske krige.

Marinemaleren Christian Blache deltog i krigen som marinesoldat, hvorfor hans lille tegning af søkampen ved Rygen 17. marts (kat. nr. 31) har betydning som øjensvidneberetning. Han har iøvrigt i selve krigsåret udført et maleri af en dansk fregat under Rygen og udstillede i 1865 »Danske Orlogsskibe under Letning i Sundet«.

Til de halvprofessionelle kunstnere kan man henregne faste officerer til lands og til søs. De modtog i ældre tid alle en omhyggelig tegneuddannelse, som kunne udvikle medfødt talent. V. Holsøe er allerede nævnt, og to søofficerer hører med i samme forbindelse, marineløjtnant H. J. Marcher, der gjorde tjeneste på fregatten JYLLAND, (hans maleri af slaget ved Helgoland hænger i Søofficersforeningen) samt hans jævnaldrende, løjtnant Victor Hansen, som var tjenstgørende i korvetten HEIMDAL og deltog både ved Rygen 17. marts og ved Helgoland 9. maj. Hans skitser ligger til grund for Carl Neumanns fremstillinger af de to søkampe. Victor Hansen virkede senere i mange år som tegnelærer ved søofficersskolen.

Dyremaleren A. P. Madsen var blevet premierløjtnant af linien i 1850 og var under treårskrigen en virksom tegner. I 1864 deltog han som kompagnichef ved 18. regiment og forfremmedes til kaptajn; noget spor i form

af malerier eller tegninger vides hans deltagelse i denne krig dog ikke at have sat sig. Maleren S. P. L. Schack, hvis kunstneriske uddannelse havde fundet sted sideløbende med hans tjeneste som fast officer, var nu avanceret til major og faldt 18. april ved Dybbøl som bataljonschef ved 20. regiment. Fra denne sidste krig har han ikke efterladt sig noget kunstnerisk arbejde. I Johan Hansens Samling fandtes ganske vist et af hans malerier, som kaldtes »Lystige Soldater, Episode fra 1864«, men hele sceneriet henfører det til treårskrigen.

Til de rene dilettanter hører den ukendte tegner, der har givet en meget levende frem-

---

Hjemmefrontens malere, de ældre, som næppe selv rejste til krigsskuepladsen, har dog ikke været helt uberørte af den emnekreds, krigen skabte. Niels Simonsen, som havde været overordentlig produktiv under treårskrigen, udstillede i 1865 det nu meget kendte grisaillebillede af infanteristerne, som redder en kanon under tilbagetoget fra Dannevirke (kat. nr. 19). Han har her haft held til at træffe den stemning, som kunne bevare mindet om den menige soldats udholdenhed og mod under nederlaget, treårskrigens tapre landsoldat uden triumf og helteglorie. To større bestillingsarbejder malede han for greve Moltke-Huitfeldt på Glorup, hvis søn deltog som rit-

stilling af en fægtningsscene ved vintertid, antagelig kampen ved Øvre Selk 3. februar (kat. nr. 17). Som sandsynlig øjenvindeskildring har den imidlertid stor værdi. Den kan minde lidt om en ejendommelig billedkomposition, nærmest en »fotomontage«, udført af bomforpagter H. P. Koch på Dybbølbjerg. Billedet udsendtes, formentlig efter krigen, med en udførlig trykt tekst, der fortæller om hans og hans families genvordigheder under kampene foran Dybbøl. Koch har senere, i samarbejde med litograf Grønvald i Svendborg, offentliggjort et kort over de befæstningsanlæg, som prøjserne anlagde i den erobrede Dybbøstilling i årene efter krigen.

---

mester i krigen (kat. nr. 21 og 41). I kunsthåndelen har endnu et maleri af Niels Simonsen senere været fremme, måske et forarbejde til Dybbølbilledet, idet det kaldes »Motiv fra Dybbøl Skanser med mange historiske Personer«. Niels Simonsens søn, den 23-årige Simon Simonsen, kunne i og for sig have været nævnt blandt billedkorrespondenterne, idet han opholdt sig på Als og tegnede til et engelsk blad; det er derfor ikke usandsynligt, at »our Danish artist«, der nævnes som ophavsmænd til forlæg for træsnit i »Illustrated London News«, kan være ham. Hans tegnervirksomhed synes ikke at være kommet den hjemlige billedreproduktion til gode, men i

1865 udstillede han to malerier med emner fra krigen; det ene (kat. nr. 42) er billedet af soldaterne, som drager til Dybbøl skanser dagen før stormen, det andet havde titlen »To bedrøvede«; det viser en officershest og en oppasser uden for et lazareth og peger frem mod Simon Simonsens senere virksomhed som dyremaler.

Den anden af de store bataljemalere fra treårskrigen, J. V. Sonne, har også enkelte gange beskæftiget sig med krigen 1864. Maleriet fra Dybbøl skanser (kat. nr. 40) blev malet 1871, utvivlsomt på bestilling. I 1879 udstillede han et maleri forestillende rytterfægtningen ved Vorbasse 29. februar 1864, og i kunsthandelen har i hvert fald ét 1864-billede af ham været fremme, forestillende »Østrigsk Officer i Kamp«. Andre af Sonnes malerier har været henført til 1864, men har vist sig at forestille begivenheder fra 1848-50.

Endelig har Nicolai Habbe malet »Østrigske og prøjsiske Soldater i Fangenskab i Citadellet«, som har været fremme i kunsthandelen. Elisabeth Jerichau-Baumann udstillede i 1868 »En saaret dansk Kriger«, formentlig det maleri, som nu tilhører Statens Museum for Kunst (hænger i folketinget). Blandt Vilhelm Marstrands tegninger kendes en med titlen »Rytterfægtning fra 1864«, og Constantin Hansen røber sin medleven i de aktuelle begivenheder gennem et par karikaturtegninger (kat. nr. 5 og 46).

Det er tydeligt, at emnekredsen var stærkt

begrænset for de danske historiemalere, der skulle behandle krigen 1864. Sankelmark, Dybbøl og de små heldige rytterfægtninger vender gang på gang tilbage, når det drejer sig om begivenheder til lands. Til søs var stoffet vel også begrænset, men til gengæld lettere at behandle. De to søtræfninger ved Swinemünde og Helgoland var faldet ud til vor fordel. Den første er behandlet af C. F. Sørensen (kat. nr. 30) og Christian Blache (kat. nr. 31), slaget ved Helgoland af flere marinemalere: C. Dahl (kat. nr. 48) og C. Neumann (kat. nr. 49); fra kunsthandelen kendes billeder med samme motiv udført af Carl Bille og Anton Melbye. Sidstnævntes broder Vilhelm Melbye udstillede i 1870 et maleri af orlogsskonnerten ABSALON i Alsund 11. marts 1864.

Nogen større portrætproduktion gav krigen ikke anledning til. Illustreret Tidende publicerede små træsnit af de fleste faldne officerer, men på Charlottenborgs forårsudstilling i 1865 sås kun to portrætter, som var blevet til for at forherlige krigsdeltagere; det ene var F. C. Lunds tidligere omtalte af kaptajnløjtnant O. C. Hammer, det andet forestillede Helten fra Skanse II, løjtnant Anker. Det erhvervedes på et langt senere tidspunkt af Frederiksborg Museet (kat. nr. 38). Det er vel karakteristisk, at man umiddelbart efter en tabt krig ikke finder anledning til at forevige nogen af de højere førere, men vælger to populære subalterne. De portrætter, som på

Frederiksborg Museets mindeudstilling er udstillet af generalerne de Meza og Steinmann, er begge malet i anden anledning, adskillige år før krigen (kat. nr. 14 og 52), begge af

August Schiøtt. J. V. Gertners portrætter af Hall og Monrad (kat. nr. 7 og 8) er kun i mindre egentlig forstand for krigsportrætter at regne.

Det vil på baggrund af det ovenfor anførte være indlysende, at det ikke var nogen let opgave for det i 1878 stiftede nationalhistoriske Museum på Frederiksborg at skaffe billedmateriale til belysning af krigen 1864. Den forløbne tid havde dog klaret indtrykkene så meget, at man fattede værdien af nederlagets heroisme, og en række navne, også på højere førere, trådte nu frem som værdige emner for monumentale portrætter. Da det foreliggende billedmateriale, som nævnt, var ret spinkelt, var det naturligt at søge udvej gennem direkte bestillinger hos kunstnerne. I det hele var jo museets linie i disse første årtier at illustrere Danmarks historie gennem portrætter og historiemalerier, og i den første årsberetning læser vi da også, at bestyrelsen »hos nogle af vore mest fremragende Kunstnere har bestilt større historiske Malerier, som forhaabentlig for en kommende Tid ville blive af særlig Interesse, tillige som Vidnesbyrd om Konstens nuværende Standpunkt i Danmark«. Da museets lokaler i Kongefløjen i 1882 var blevet åbnet for publikum, havde man anskaffet Otto Baches portræt af Edouard Suenson (kat. nr. 47) og Fr. Vermehrens

af artilleriofficeren H. de Jonquières ved Dybbøl (kat. nr. 45). For begge billeder gælder det, at de to kunstnere måtte regnes blandt landets toneangivende, i samtidens øjne netop »mest fremragende« malere. De havde løst opgaverne på en måde, som gav et fulgyldigt indtryk af kunstens standpunkt i Danmark. Vermehrens næsten fotografisk nøjagtige malemåde videreførte på stilfærdig vis Eckersbergs ærlige realisme; Jonquières var en dygtig artilleriofficer, og han er portrætteret uden falsk pathos af en dygtig maler. Otto Baches portræt af Suenson forener på en tidstypisk måde portrættet med historiemaleriet. Den ordknappe, strenge eskadrechef står skarpt aftegnet på en sløret baggrund af krudtrøg, medens bificurerne, de jublende søfolk forneden tilvenstre, fortæller den historie - som forudsættes tilskueren bekendt - at jublen har sin årsag i branden ombord i det østrigske admiralskib SCHWARTZENBERG, som slet ikke ses på billedet.

Med disse to billeder var tonen slået an og klang videre i to tilsvarende situationsportrætter, der i de følgende år tilkom som gaver til museet: Aug. Jerndorffs af general du Plat

på vej op mod Dybbøl Mølle den 18. april (kat. nr. 44), som i 1884 skænkedes af en kreds af officerer, underofficerer og menige, der havde tjent under generalen, samt Otto Baches af oberst Max Müller ved Sankelmark (kat. nr. 20) skænket 1887 af foreningen »1ste Infanteriregiment 1864«. Herefter fulgte er par anskaffelser af egentlige historiemalerier, i 1888 Sonnes billede fra Dybbøl Skanser (kat. nr. 40), der tilhørte grosserer Tegner og havde været på den nordiske udstilling i 1888, og i 1889-90 Vilh. Kyhns maleri af kong Frederik VII's ligfærd (kat. nr. 6). Interiørfotografier fra museets lokaler i 1880-90'erne viser dog en umiskendelig magerhed i billedbestanden omkring begivenhederne 1864, men også udefra vistes der

---

Imidlertid nærmede der sig en krise i dansk historiemaleri og dermed for en af de linier, Frederiksborg Museet hidtil havde fulgt i sine anskaffelser af historiemalerier. I denne krise kom netop et billede fra 1864 i brændpunktet. Allerede Frants Henningsens portræt af den gamle general Wörishöffer (kat. nr. 53), hvis hæderlige indsats i krigen ingenlunde skal forklejnes, viste nogen tilbagegang i forhold til Baches og Jerndorffs monumentalportrætter. Man gled fra situationsportrættet over i paradeportrættet, som i mindre grad egnede sig til at repræsentere kun-

interesse for at råde bod herpå gennem gaver; blandt disse kan nævnes bordet og stolene (kat. nr. 66) forfærdiget af tømmer fra orlogsskibene JYLLAND, HEIMDAL og NIELS JUEL, skænket 1888 af kommandør Mc.-Dougall. I 1890 skænkede kong Christian IX Aug. Schiøtts portræt af general de Meza (kat. nr. 14). Bestyrelsen købte selv i begyndelsen af 1890'erne C. F. Sørensens friske billede fra 1865 forestillende søtræfningen ved Swinemünde 17. marts 1864 (kat. nr. 30) og N. C. Hansens portræt af løjtnant Anker (kat. nr. 38); nogle år senere skænkede Ankers enke sin mands mindesabel (kat. nr. 67). I 1890'erne overførtes C. Dahls maleri af slaget ved Helgoland (kat. nr. 48) til Frederiksborg fra det kongelige billedgalleri.

stens standpunkt i det daværende Danmark. Viggo Simesens billede af general Gerlach ved Dybbøl kirke (kat. nr. 27) var nok et situationsbillede, men slet ikke noget gyldigt udtryk for det bedste, dansk malerkunst dengang kunne frembringe. Begge billederne tilkom som gaver i 1890'erne.

Problemet var, hvem der kunne løfte arven efter de store historiemalere, og i første omgang syntes udviklingen at gå i heldig retning ved Vermehrens elev Christian Mølsted, som med dygtighed dyrkede det maritime historiemaleri. Han udstillede i 1898 sit store

maleri »Ombord i Fregatten Niels Juel under Slaget ved Helgoland«, som samme år købtes af Frederiksborg (kat. nr. 50). Mølsted har ejet den særlige evne at kunne indleve sig således i en situation, at han som skildrer af begivenhederne i 1864 ikke står tilbage for de malere, der havde haft mulighed for som øjenvidner eller dog som samtidige, at befrugte deres fremstillingsevne. Det er nemlig her en af krisens årsager må søges. Det begyndte at tynde ud blandt de malere, der selv havde oplevet krigen, og de yngre fortællende billedkunstnere blev i stedse stigende grad populære tegnere og bogillustratorer. Det gælder de to jævnaldrende K. Hansen Reistrup og Rasmus Christiansen, begge født i 1863. Efterhånden som litteraturen om 1864 skød frem, kom deres billedskabende fantasi til nytte. Hansen Reistrup forsynede både O. Vaupell: »Kampen for Sønderjylland« (1889) og F. C. Schiøtt: »1864 i Billeder og Text« med en række livlige tegninger, Rasmus Christiansen illustrerede i 1904 Liljefalk & Lütken: »Vor sidste Kamp for Sønderjylland«. Begge har tillige efterladt sig historiemalerier med emner fra 1864; Hansen Reistrup malede således i 1892 rytterfægtningen ved Vorbasse.

Brødrene Frants og Erik Henningsen var født henholdsvis 1850 og 1855. Deres betydning for den seneste epoke af dansk fortællende malerkunst er uomtvistelig, og de var begge fortrinlige tegnere. I 1899 udkom på Ernst Bojesens Kunstforlag P. F. Rists »En

Rekrut fra Fire og Treds« i »Frams« folkeudgave med udmærkede illustrationer af Frants Henningsen. Det kan være arbejdet med denne emnekreds, som har vakt hans interesse for Niels Kjeldsen, den tapre dragon, der faldt på landevejen mellem Vejle og Kolding i kamp mod prøjsiske husarer 28. februar 1864. I 1901 udstillede Frants Henningsen på Charlottenborg et maleri af episoden under titlen »En Helt fra 1864«. Den udførlige tekst i kataloget fortalte om begivenheden og støttede den opfattelse, som gennem mundtlig overlevering havde fæstnet sig, at Niels Kjeldsen »fortsatte Kampen indtil en prøjsisk Husar gjorde Ende paa hans Liv ved bagfra at skyde ham med en Pistol«. Billedet fik en ret gunstig omtale af kunstkritikerne, både Sophus Michæelis i tidsskriftet »Kunst« og Francis Beckett i »Illustreret Tidende«; det købtes samme år af Frederiksborg Museet (kat. nr. 25). Men i 1902 udsendte forfatteren Karl Larsen en pjece under titlen »Dragon Niels Kjeldsen og hans Drabsmand«, hvori han indgående redegjorde for sine undersøgelser af selve den historiske baggrund for den gængse opfattelse af Niels Kjeldsens død. Begivenheden havde tidligere været fremstillet i populær form, og Hansen Reistrup havde illustreret den. Allerede i krigsåret var den folkelige opfattelse fæstnet i et lidt naivt træsnit, hvis tekst - bl. a. omhandlende mishandling af den faldnes lig - straks havde vist nogen tendens til mytedan-

nelse. Karl Larsens pjece udløste en flerårig polemik, hvori både militærforfattere og faghistorikere, bl. a. professorerne Erslev og Fridericia, deltog. På en mærkelig måde er denne strid gang på gang atter blusset op, skønt vel næppe nogen nu længere vil hævde, at Frants Henningsens fremstilling er strengt korrekt. Kærnepunktet bliver, at et illustrerende historiemaleri mere må betragtes som stemningssymbol end som dokumentarisk historiefremstilling, og som symbol på den menige soldats tapperhed er Niels Kjeldsens skikkelse blevet urørligt folkeeje.

Der gik mange år, før nogen atter vovede sig i kast med emnet »Niels Kjeldsen«; det var i 1931, da Rasmus Christiansen efter bestilling fra de danske dragonforeninger udførte det større maleri, der nu hænger på Koldinghus (jvf. kat. nr. 26). Det skulle være »overensstemmende med saavel danske som tyske Øjenvidners Forklaring og Arkivberetninger«.

Striden om Niels Kjeldsen fik utvivlsomt indflydelse på Frederiksborg Museets billedanskaffelser. Man gik gradvis over til at lægge hovedvægten på originalportrætter og samtidige fremstillinger. Anskaffelserne af billeder med emner fra 1864 afrundedes i 1902 med Otto Baches portræt af løjtnant Castenschiold i skanse II (kat. nr. 37), og i 1910-11 købtes Vilhelm Rosenstands forarbejde til maleriet af 8. brigades bajonetangreb 18. april; det er senere blevet ombyttet med originalmaleriet (kat. nr. 43). Det drejer sig

her om et billede malet af en krigsdeltager, og diskussion om den historiske korrekthed kunne således undgås. Det samme gælder Simon Simonsens maleri af den sidste gang til Dybbøl skanser (kat. nr. 42), der købtes 1910. Man havde nu stort set udbygget bestanden af billeder fra denne emnekreds, og hvad der senere er tilkommet af billeder fra 1864 er begrænset til samtidsfremstillinger. Kendtest er Niels Simonsens grisaille af tilbagetoget (kat. nr. 19) og Carl Neumanns friske lille olieskitse af slaget ved Helgoland (kat. nr. 49).

Fra tid til anden støder man i ældre og nyere udstillings- og auktionskataloger på malerier med emner fra krigen 1864. Her skal kort omtales nogle af dem, som der ikke har været anledning til at nævne i det foregående. Maleren Valdemar Irminger udstillede i 1879 et maleri visende en officer, der i krigstid oplæser en proklamation for danske dragoner. Maleren Peter Ilsted har i en pennetegning fremstillet danske dragoner på vej gennem en landsby i 1864. Slaget ved Helgoland er adskillige gange behandlet af den yngre generation af marinemalere, således i 1892 af Carl Billes søn Vilhelm Bille; Carl Neumanns brodersøn Johan Neumann og den populære marinemaler C. Benjamin Olsen har ligeledes skildret denne begivenhed, der måske netop gennem de mange billedfremstillinger er blevet yderligere befæstet i den almindelige bevidsthed som krigens eneste lyspunkt.

Den sidste større og mere officielle illu-

strationsopgave med emner fra 1864 er vel Erik Henningsens fire billeder i Audiensgemakket på det nye Christiansborg, udført som blyantsskitser i 1914, halvtreds år efter krigen, men aldrig udarbejdet som oliemale-

De store krige i midten af det 19. århundrede, Krimkrigen, den dansk-tyske krig 1864 og den omtrent samtidige nordamerikanske borgerkrig, er de første større begivenheder i verdenshistorien, som blev dækket med aktuel fotografisk reportage. Samtiden anede vel næppe, hvilke konsekvenser denne nye billedteknik skulle få for den fortællende billedkunst i det hele taget. Når en udstilling af malerier og tegninger fra krigen og om krigen i dag får så stærkt et retrospektivt præg, skyldes det måske mere end noget andet, at netop fotografiet med sin ubarmhertige afsløring af den illusionsløse virkelighed fratog mennesket den mulighed at formilde virkeligheden gennem større eller mindre idealisering. Vor hjemlige kunsthistoriker, Julius Lange, der forøvrigt deltog i slutningen af krigen som officersaspirant ved 1. regiment, tog allerede i 1865 problemet op i en artikel, »Fotografiens Æsthetik«, som blev trykt i »Fædrelandet«. Han gennemskuede vel ikke, hvilke muligheder fotografiet rummede gennem valg og anordning, belysning, beskæring og beklipping - alt, hvad der senere hen kun-

rier. De forestiller »Fægtningen ved Mysunde«, »Tilbagetoget fra Dannevirke«, »Stormen paa Dybbøl« og »Suensons Ankomst til København efter Slaget ved Helgoland«, altså fire af hovedbegivenhederne.

ne hæve det op over rent maskinmæssig virkelighedsgengivelse og hidføre det menneskelige element, der har muliggjort filmens kunstneriske virkemidler. Det lå dengang langt ude i fremtiden. Julius Lange siger, at kunstværket - hermed mener han det tegnede eller malede billede - viser os *hvorledes* vi skal se, medens fotografiet blot viser, *hvad* vi skal se. Det er begyndelsen til den udvikling, som i vore dage har ført til næsten total skilsmisse mellem *billedet* og *kunsten*, således forstået, at billedet er blevet et rent praktisk middel til anskuelsesundervisning, medens det kunstneriske, den leg med former og farver, som i ældre tiders billedkunst øvedes af kunstneren samtidig med, at han imødekom publikums billedbehov, nu går sine egne veje, til dels som »nonfigurativ kunst« helt uafhængigt af det fortællende. Hvorvidt fremtiden vil hidføre en fornyet tilnærmelse mellem kunsten og billedet, ved vi ikke i dag. En kendsgerning er det i hvert fald, at tegnekunsten, dels som karikatur, dels som tegneserier for børn og voksne, stadig har en magt over sindet, som langt overgår det simpelt

dokumentariske, ikke kunstnerisk tilrettelagte, fotografi. Dette problem eksisterede ikke endnu for 100 år siden. Billedet fortalte dengang historien, som menneske fortæller til menneske med alle deraf følgende afvigelser fra den tørre virkelighed. Krigen 1864 skabte for sidste gang en historisk emnekreds, som fremkaldte billeder, i hvilke situationsreportagen dannede en uopløselig enhed med de stemninger, begivenhederne vakte. Just samtidig begyndte fotografiets tekniske virkelighedsgengivelse at trænge sig ind mellem kunstneren og hans publikum. Det har måske

en tid tjent til skærpelse af øjet, men blev snart - set i relation til historiemaleriet - den troldsplint, som fik publikum til at stille krav om historisk sandhed. Diskussionen om Niels Kjeldsen viste bl. a., at et sådant sandhedskrav simpelthen var uopfyldeligt for denne gren af billedkunsten, hvis inderste væsen gennem århundreder havde været idealisering af begivenhederne. Men billederne fra 1864 fortæller os stadig noget mere, end blot hvad der skete på krigsskuepladsen, de fortæller tillige, hvad der skete i kunstnerens og i folkets sind. Det er også en slags virkelighed.

KATALOG

(målene er angivet i centimeter, højden først)

- 1 **FREDERIK DEN SYVENDE** (1808-1863),
konge 1848, død 15. november 1863 umiddelbart efter vedtagelsen af »Novemberforfatningen«, som omfattede Slesvig og kongeriget, men ikke Holsten.
Knæstykke. Malet af *J. Vilh. Gertner* 1864.
113 x 87.
Udstillet på Charlottenborg 1864.
Tilhører De danske Kongers kronologiske Samling på Rosenborg. (Afb. side 32).
død og Christian den niendes regeringstiltrædelse 15. november 1863.
Blyanttegning af *Knud Gamborg*.
13,6 x 20,7. Inv. nr. A 3787.
Erhvervet ca. 1925. (Afb. side 35).
- 2 **CHRISTIAN DEN NIENDE** (1818-1906),
konge 1863 efter i 1852 at være blevet anerkendt af stormagterne som dansk tronfølger, da det måtte forudses, at Frederik den syvende ikke kom til at efterlade sig livsarvinger. Underskrev med megen betænkelighed »Novemberforfatningen«, som gav anledning til krigsudbruddet.
Ovalt brystbillede. Malet af *Aug. Schiøtt* 1853 som nyudnævnt generalmajor.
72 x 57.
Udstillet på Charlottenborg 1854.
Tilhører De danske Kongers kronologiske Samling på Rosenborg. (Afb. side 34).
- 3 **CHRISTIAN DEN NIENDES PROKLAMATION**.
Konseilspræsident Hall proklamerer fra Christiansborg slots balkon Frederik den syvendes
- 4 **PRINS FREDERIK AF AUGUSTENBORG**
(1829-1880).
Lod sig udråbe til hertug af Slesvig-Holsten 27. december 1863 under titlen Friedrich der Achte.
Brystbillede. Trykt på lærredstørklæde.
58 x 58. Inv.nr. B 4224.
- 5 **SATIRE OVER »FRIEDRICH DER ACHE«**.
»Prins Friedrich ledsaget af sine to Ministre tiltræder Regjeringen af Schleswig-Holstein-Lauenburg«.
Pennetegning af *Constantin Hansen*.
20,8 x 14,8. Inv.nr. A 6111.
Erhvervet ca. 1935.
- 6 **KONG FREDERIK DEN SYVENDES LIGFÆRD**
gennem Københavns inderthed 2. december 1863. På en chalup føres sarkofagen ved fakelskær fra dampskibet *Slesvig* til Christiansborg slotskirke.
Malet af *Vilh. Kyhn* 1866.
119 x 190. Inv.nr. A 528.
Erhvervet 1890. (Afb. side 33).

- 7 CARL CHRISTIAN HALL (1812-1888),
konseilspræsident 1860-63. Gennemførte »Novemberforfatningen«, hvis indbundne originaldokument ses afmalet på bordet ved hans side.
Knæstykke. Malet af *J. Vilh. Gertner* 1864.
126 x 87. Inv.nr. A 19.
Udstillet på Charlottenborg 1864.
Erhvervet 1878. (Afb. side 36).
- 8 DITLEV GOTHARD MONRAD (1811-1887),
biskop, konseilspræsident fra 31. december 1863 til 11. juli 1864. På bordet ved hans side ligger et telegram fra Londonkonferencen, som holdtes fra 26. april til 25. juni 1864.
Hel figur, siddende. Malet af *J. Vilh. Gertner* 1864.
177 x 121. Inv.nr. A 16.
Udstillet på Charlottenborg 1866.
Erhvervet 1878. (Afb. side 37).
- 9 ANDREAS FREDERIK KRIEGER (1817-1893),
jurist og politiker, regeringspartiets ordfører i rigsrådet ved gennemførelsen af »Novemberforfatningen«, senere en af de danske delegerede på Londonkonferencen.
Knæstykke, siddende. Malet af *Carl Bloch* 1882.
120 x 88. Inv.nr. A 371 a.
Gave til museet 1887.
- 10 THEODOR AUGUST REGENBURG (1815-1895),
departementschef i det slesvigske ministerium i København 1852-64. Udarbejdede sprogreskripterne, som skulle fastlægge forholdet mellem dansk og tysk sprog i Slesvig.
Knæstykke, siddende. Malet af *N. P. Mols* 1890.
107 x 90. Inv.nr. A 1734.
Gave til museet 1903.
- 11 »ERINDRING FRA MARCHEN GENNEM HOLSTEN 1863«.
Scene i en holstensk landsby. Navngivne portrætter af officerer ved 20 regiment, som i dagene 24.-29. december 1863 marcherede fra Altona til Slesvig by.
Pennetegning af maleren *Vilh. Rosenstand*, der som sekondløjtnant af krigsreserven gjorde tjeneste ved 20. regiment.
21 x 26. Inv. nr. A 2323.
Erhvervet 1915. (Afb. side 38).
- 12 »DIELEN HOS PETER JUNGSTORP I BÖLLSING«.
Pennetegning af *Vilh. Rosenstand* udført under 20. regiments march gennem Holsten.
18,5 x 25. Inv. nr. A 2325
Proveniens som foregående.
- 13 »GALLERIET I SLESVIG TEATER«.
Humoristisk pennetegning af *Vilh. Rosenstand*, udført i januar 1864.
16 x 19,5. Inv. nr. A 2324.
Proveniens som kat. nr. 11.

- 14 CHRISTIAN JULIUS DE MEZA (1792-1865),
generalløjtnant, øverstkommanderende indtil
28. februar 1864. Traf beslutningen om hærens
tilbagetrækning fra Dannevirke 5.-6. februar
1864.
Hoftestykke. Malet som generalmajor i 1850
af *Aug. Schiøtt*.
92 x 69. Inv. nr. A 538
Udstillet på Charlottenborg 1852.
Gave til museet 1890. (Afb. side 45).
- 15 PARTI AF DANNEVIRKE VED BUSTRUP,
landskabsbillede med soldater, udført i tiden
mellem de to slesvigske krige.
Malet af *F. C. Kiærshou*.
21,5 x 29. Inv. nr. A 6794.
Erhvervet 1946.
- 16 PÅ FORPOST.
To danske soldater, af hvilke den ene drikker
af den andens feltflaske. Penne-tegning af
Vilh. Rosenstand, formentlig forarbejde til
maleriet »En dobbelt Vedet«, udstillet på
Charlottenborg 1865.
14,5 x 11. Inv. nr. A 2326.
Proveniens som kat. nr. 11. (Afb. side 58).
- 17 FÆGTNINGSSCENE VED VINTERTID,
formentlig træfningen ved Øvre Selk foran
Dannevirke 3. februar 1864.
Farvelagt tegning, formentlig af et øjenvidne,
antagelig en militær.
10,9 x 33,3. Inv. nr. A 6593.
Erhvervet 1943. (Afb. side 40).
- 18 FRA SAXARMEN VED DANNEVIRKE
morgenen efter fægtningen ved Bustrup 3. februar
1864. To danske soldater finder liget af
en østrigsk soldat foran »Saxarmen«, datidens
navn for halvkredsvolden omkring den forsvundne
middelalderby Hedeby.
Malet af *Vilh. Rosenstand* 1864.
66 x 82.
Udstillet på Charlottenborg 1865.
Tilhører civilingeniør Thomas Dinesen, Hille-
rød. (Afb. side 39).
- 19 INFANTERISTER, DER REDDER EN KANON
på tilbage-toget fra Dannevirke 5.-6. februar
1864.
Grisaillemaleri af *Niels Simonsen* 1865.
48,5 x 80. Inv. nr. A 4258.
Udstillet på Charlottenborg 1865.
Erhvervet 1927. (Afb. side 44).
- 20 MAX MÜLLER (1808-1884),
oberst, chef for 7. brigade (1. og 11. regi-
ment). Situationsportræt fra træfningen ved
Sankelmark 6. februar 1864, hvor 7. brigade
opholdt de forfølgende østrigere under den
danske hærs tilbage-toget fra Dannevirke. I for-
grunden soldater af 1. regiment.
Hel figur tilhest. Malet af *Otto Bache* 1887.
160 x 117. Inv. nr. A 374.
Gave til museet 1887. (Afb. side 46).
- 21 EPISODE AF TRÆFNINGEN VED SANKELMARK
6. februar 1864. Østrigske jægere og husarer i

- nærkamp med 1. regiments 2. og 4. kompagni.
 Portrætter af oberst Max Müller, frivillig menig, cand. theol. J. Paludan-Müller, dyremaleren Th. Philipsen, landskabsmaleren H. H. Schwensen, blomstermaleren H. Aumont og kaptajn F. J. H. Weyhe.
 Stort grisaillemaleri udført af *Niels Simonsen* 1865 til greve A. G. Moltke-Huitfeldt, Glorup. 163 x 308.
 Udstillet på Charlottenborg 1865.
 Tilhører kammerherre, greve Léon Moltke-Huitfeldt, Glorup. (Afb. side 42-43).
- 22 TRÆFNINGEN VED SANKELMARK.
 Tilvenstre ses angribende østrigske husarer, tilhøjre 1. regiment, i baggrunden landevej med marcherende kolonner.
 Gouachemaleri af ukendt, formentlig samtidig kunstner.
 67 x 94.
 Tilhører hr. anlægsgartner K. Chr. Jørgensen, Kokkedal.
- 23 DE LIECHTENSTEINSKE HUSARERS ANGREB under træfningen ved Sankelmark.
 Olieskitse. Udført af *Otto Bache*, formentlig i 1880'erne.
 34 x 60. Inv. Nr. A 2162.
 Gave til museet 1913. (Afb. side 47).
- 24 EN SNEHYTTE VED FORPOSTERNE I SUNDEVED.
 Tegning af maleren *C. Oscar Carlson*, der som sekondløjtnant af krigsreserven gjorde tjeneste som adjutant ved 10. regiments 2. bataljon. Formentlig udført ca. 22. februar 1864, da regimentet rykkede på forpost i snefog.
 9,5 x 17. Inv. nr. A 6796.
 Anvendt som forlæg for træsnit i *Illustreret Tidende* 13. marts 1864. (Afb. side 48).
- 25 »EN HELT FRA 1864«.
 Dragon Niels Kjeldsen af 6. dragonregiments 4. eskadron i enekamp mod prøjsiske husarer på landevejen mellem Kolding og Vejle 28. februar 1864.
 Malet af *Frants Henningsen* 1901.
 140 x 200. Inv. nr. A 1170.
 Udstillet på Charlottenborg 1901.
 Erhvervet 1901. (Afb. side 51).
- 26 NIELS KJELDESENS KAMP 28. FEBRUAR 1864.
 Skitse til et større, i 1931 udført, maleri, som nu findes på Koldinghus.
 Udført af *Rasmus Christiansen*.
 48 x 68,5.
 Tilhører hr. Preben Reimers, Hørsholm.
- 27 GEORG DANIEL GERLACH (1795-1865),
 generalløjtnant, øverstkommanderende fra 28. februar til 4. juli 1864. Stående på Dybbøl kirkegård under forpostkampen 18. marts. Hel figur. Malet af *Viggo Simesen* 1897.
 176 x 135. Inv. nr. A 947.
 Gave til museet 1898.

- 28 FORPOSTKAMP I SUNDEVED.
Pennetegning af *Niels Simonsen*.
8,7 x 13,8. Inv. nr. A 3976.
Erhvervet ca. 1915.
- 29 CARL EDVARD VAN DOCKUM (1804-1893),
kommandørkaptajn, chef for østersøeskadren,
som 17. marts 1864 ud for Swinemünde hin-
drede en prøjsisk flådeafdeling i at bryde den
danske blokade.
Halvfigursbillede indrammet som oval. Malet
som kaptajn 1850 af *Aug. Schiøtt*.
68 x 54. Inv. nr. A 656.
Gave til museet 1893. (Afb. side 53).
- 30 SØKAMPEN UD FOR SWINEMÜNDE 17. MARTS
1864.
Længst tilvenstre ses den prøjsiske skruekor-
vet ARCONA, forfulgt af den danske skru-
fregat SJÆLLAND. I baggrunden tilvenstre
de to prøjsiske skibe, hjuldampskibet LORE-
LEY og skruekorvetten NYMPHE.
Malet af *C. F. Sørensen* 1864.
74 x 108. Inv. nr. A 604.
Udstillet på Charlottenborg 1865.
Erhvervet 1891. (Afb. side 52).
- 31 SØKAMPEN UD FOR SWINEMÜNDE.
Skrueregatten SJÆLLAND og skruelinie-
skibet SKJOLD forfølger de prøjsiske skibe.
Laveret pennetegning af *Christian Blache*
1864.
23 x 39,5. Inv. nr. A 1972.
Erhvervet 1909-10.
- 32 DANSK SKRUEKORVET MED PRØJSISK SKIB
FÅ SLÆB.
Tegning af *Carl Baagøe* 1864.
13,3 x 31. Inv. nr. A 7372.
Erhvervet 1959. (Afb. side 66).
- 33 KAMP FORAN FREDERICIA FÆSTNING I MARTS
1864.
Laveret pennetegning af *Vilh. Rosenstand*
1864.
9 x 16,8. Inv. nr. A 10651.
- 34 PRINSESSEGADE I FREDERICIA
under bombardementet 2. marts 1864.
Laveret pennetegning af *Vilh. Rosenstand*.
16,7 x 20. Inv. nr. A 3977.
- 35 CRISTIAN DEN NIENDES BESØG I DYBBØL
SKANSER
natten mellem 22. og 23. marts 1864. Kongen
besøger skanse II og står i samtale med en
letsåret menig; bag ham ses fra venstre ad-
judanten, ritmester J. C. Dahl, hofmarskallen
major C. L. Løvenskiold, den kommanderen-
de general, generalløjtnant G. D. Gerlach,
chefen for 3. regiments 7. kompagni premier-
løjtnant A. H. Drastrup (med lygten) og kom-
mandøren for 2. infanteribrigade oberst H. A.
T. Kauffmann. Længst tilvenstre artillerikom-
mandøren, sekondløjtnant C. Castenschiold.
Tilvenstre i baggrunden krudtmagasinet, til-
højre blokhuset.
Malet af *Otto Bache* 1888 og skænket kongen

- af hærens befalingsmænd i anledning af regeringsjubilæet.
164 x 250.
Tilhører Hans Majestæt Kongen.
(Afb. side 57).
- 36 CRISTIAN DEN NIEENDES BESØG I DYBBØL
SKANSER.
Skitse til foregående.
Malet af *Otto Bache* 1888.
28 x 42. Inv. nr. A 6637.
Erhvervet 1944.
- 37 CARL VILHELM BEHAGEN CASTENSCHILD
(1837-1919),
sekondløjtnant i artilleriets krigsreserve, senere ejer af godset Borreby. Stående i skanse II under Dybbøls belejring.
Helfigursbillede. Malet af *Otto Bache* 1902.
151 x 106. Inv. nr. A 1189.
Udstillet på Charlottenborg 1902.
Gave til museet 1902. (Afb. side 55).
- 38 JOHAN PETER ANDREAS ANKER (1838-1876),
sekondløjtnant i Bornholms milit, frivillig i krigen 1864. Stående ved en kanon i skanse II på Dybbøl, hvor han blev såret og fanget 18. april.
Knæstykke. Malet af *N. C. Hansen* 1865.
136 x 100. Inv. nr. A 612.
Udstillet på Charlottenborg 1865.
Erhvervet 1892. (Afb. side 56).
- 39 »SCENE I HARDESHØJ FÆRGEGAARD
VED ALLSUND«.
Fortegning til træsnit i »Illustreret Tidende«
1. maj 1864.
Udført af *Bernhard Olsen*, sekondløjtnant ved 12. regiment, som fra 2. april havde besat den nordvestlige kyststrækning af Als.
11 x 18,5. Inv. nr. A 6797.
Erhvervet 1946. (Afb. side 49).
- 40 »FRA DYBBØL FØRST I APRIL 1864«.
Tidlig morgen i en skanse. Portrætter af sekondløjtnanterne J. H. A. Tegner og N. J. Grave, som begge gjorde tjeneste ved 1. regiment i Nørrejylland.
Malet af *Jørgen Sonne* 1871.
130 x 194. Inv. nr. A 410.
Udstillet på Charlottenborg 1871 og på den nordiske udstilling i 1888.
Erhvervet 1888. (Afb. side 54).
- 41 FÅ DAGE FØR SLAGET VED DYBBØL.
Bag skansens brystværn ses fra venstre chefen for 1. brigade, oberst G. H. Lasson (siddende ved kanonen), chefen for 2. division, generalmajor C. du Plat (med pelsforet kappe) og ritmester à la suite, greve H. Moltke-Huitfeldt (med kikkert). De to førstnævnte faldt 18. april.
Malet af *Niels Simonsen* 1870 til greve A. G. Moltke-Huitfeldt, Glorup.
233 x 184.
Tilhører forsvarrets lægekorps. (Afb. side 60).

- 42 »DEN SIDSTE GANG TIL DYBBØLSKANSER«
søndag aften den 17. april 1864. Kunstneren har senere beskrevet situationen således: »Ved at passere Chausseen fra Sønderborg til Ulkebøl standsedes 22de Regiment et Øjeblik af en Transport af Saarede, der kom fra Kirsteins Mølle Lazaret; enkelte af Mandskabet delte deres Feltflaskers Indhold med de Saarede.«
Malet 1864 af *Simon Simonsen* efter selvsyn. 63 x 95. Inv. nr. A 2004.
Udstillet på Charlottenborg 1865.
Erhvervet 1910. (Afb. side 61).
- 43 »EPISODE AF 8DE BRIGADES BAJONETANGREB«
den 18. april i Dybbølstillingen. I forgrunden 20. regiments 8. kompagni under premierløjtnant C. F. Willerup. Tilhøjre i baggrunden bataljonschefen, oberstløjtnant J. G. Scholten, som faldt.
Malet 1894 af *Vilh. Rosenstand*, der som sekondløjtnant ved 20. regiments 8. kompagni havde deltaget i krigen 1864, men ikke i kampen om Dybbøl.
127 x 194. Inv. nr. A 6488.
Udstillet på Charlottenborg 1895.
Erhvervet 1942. (Afb. side 62).
- 44 PETER HENRIK CLAUDE DU PLAT (1809-1864),
generalmajor, chef for 2. division, faldt på Dybbøl 18. april under modangrebet på højre fløj, hvor 9. regiment mistede samtlige kompagni- og bataljonschefer foruden regiments-
- og divisionschefen. I baggrunden den sønderskudte Dybbøl mølle. »Øjeblikket er valgt, da Fjenden den 18. April er i Begreb med at omgaa vor venstre Fløj«.
Malet 1885 af *Aug. Jerndorff*.
155 x 110. Inv. nr. A 270 a.
Udstillet på Charlottenborg 1885.
Gave til museet 1885. (Afb. side 63).
- 45 HENRI DE JONQUIÈRES (1816-1879),
major, stabschef hos artillerichefen i Dannevirkestillingen. Fra marts 1864 højstkommanderende artilleriofficer ved Dybbøl, senere på Als. Afmalet stående ved en kanon i Dybbølstillingen.
Knæstykke. Malet af *F. Vermehren* 1882.
155 x 110. Inv. nr. A 144.
Udstillet på Charlottenborg 1883.
Erhvervet 1882.
- 46 »TYDSK SEJER!!! (7 IMOD 1)«.
»Die Ehre schwer verwundet davongetragen«.
Satirisk pennetegning over tyskernes erobring af Dybbøl.
Udført af *C. Constantin Hansen*.
30,2 x 39. Inv. nr. A 6112.
Erhvervet ca. 1930.
- 47 EDOUARD SUENSON (1805-1887),
orlogskaptajn, chef for nordsøeskadren i 1864. Afmalet stående på skruefregatten NIELS JUELS kommandobro under søkampen ved Helgoland 9. maj 1864, hvor den danske

- eskadre drev en østrigsk flådeafdeling ind på neutralt farvand.
Knæstykke. Malet af *Otto Bache* 1882.
155 x 111. Inv. nr. A 143.
Erhvervet 1882. (Afb. side 65).
- 48 »SØTRÆFNINGEN VED HELGOLAND DEN 9DE MAI 1864«. I baggrunden tilvenstre tre prøjsiske kanonbåde, nærmere i forgrunden det brændende østrigske flagskib SCHWARTZENBERG, der dækkes af RADETZKY, medens de tre danske skibe, fregatterne NIELS JUEL og JYLLAND samt korvetten HEIMDAL stævner frem i kølvandslinie.
Malet 1865 af marinemaleren *Carl Dahl* som dennes sidste arbejde.
141 x 222. Inv. nr. A 1264.
Udstillet på Charlottenborg 1865. Den kgl. malerisamling, fortegnelse 1888 nr. 514.
Overført fra den kgl. malerisamling ca. 1890.
(Afb. side 67).
- 49 SLAGET VED HELGOLAND. Samme situation som foregående, men set fra en noget ændret synsvinkel. Udført på grundlag af skitse af søløjtnant Victor Hansen, som deltog i kampen ombord i korvetten HEIMDAL.
Malet af *C. Neumann* som forarbejde til det i 1865 udstillede større maleri, nu i Fyns stiftmuseum, Odense.
33 x 53. Inv. nr. A 6639.
Erhvervet 1944.
- 50 »OMBORD I FREGATTEN NIELS JUEL« under kampen ved Helgoland. Yderst tilhøjre på kommandobroen ses eskadrechefen, orlogskaptajn Edouard Suenson, nærmest masten hans adjutant, løjtnant F. C. Irminger og skibschefen, orlogskaptajn J. L. Gottlieb; på vej op ad trappen kadetunderofficer greve C. J. F. Tramp, der mistede sit ene ben under kampen.
Malet af *Christian Mølsted* 1897-98.
110 x 187. Inv. nr. A 951.
Udstillet på Charlottenborg 1898.
Af maleriet udførte kunstneren senere to mindre gentagelser samt en større, som tilhører Østasiatisk Kompagni.
Erhvervet 1898. (Afb. side 64).
- 51 SLAGET VED HELGOLAND, billedfremstilling trykt på lærredstørklæde.
64 x 58. Inv. nr. B 4225.
(Afb. side 68).
- 52 PETER FREDERIK STEINMANN (1812-1894), generalmajor, chef for 3. division. Såret ved Sankelmark 6. februar. Ledede forsvaret og rømningen af Als 29. juni. Øverstkommanderende fra 4. juli til krigens slutning.
Ovalt halvfigursbillede. Malet af *Aug. Schiøtt* 1852 som oberstløjtnant.
66 x 52,5. Inv. nr. A 7333.
Gave til museet 1956.
- 53 PHILIPP WÖRISHÖFFER (1804-1892), generalmajor, chef for 3. brigade. Infanteri-

- kommandør på Fyn efter tabet af Als 29. juni.
Knæstykke. Malet af *Frants Henningsen* 1893 som generalløjtnant.
157,5 x 113. Inv. nr. A 682.
Gave til museet 1894.
- 54 OTTO CHRISTIAN HAMMER (1822-1892), kaptajnløjtnant i marinen, chef for vestersøernes forsvar i 1850 og 1864.
Gibsbuste. Udført af *H. V. Bissen* 1868.
Højde 62. Inv. nr. A 4554.
Afstøbning af kunstmuseets originalmodel.
Gave til museet 1930.
- 55 HANS BIRCH DAHLERUP (1790-1872), dansk kommandørkaptajn, østrigsk viceadmiral og baron. Reorganiserede 1849-51 den østrigske flåde.
Ovalt halvfigursbillede. Malet af *N. P. Holbech* 1866 iført østrigsk admiralsuniform.
64 x 50. Inv. nr. A 23.
Gave til museet 1881.
- 56 CHRISTIAN ALBRECHT BLUHME (1794-1866), konseilspræsident og udenrigsminister fra 11. juli 1864. Gennemførte forhandlingerne om fredsslutningen og afståelsen af hertugdømmerne Slesvig og Holsten.
Halvfigursbillede. Malet af *Carl Wentorf* efter et fotografi fra ca. 1865.
71 x 58. Inv. nr. A 5544.
Gave til museet 1937.
- 57 CARL EMIL FENGER (1814-1884), læge og politiker. Som finansminister fra 11. juli 1864 fik han under fredsforhandlingerne i Wien gennemført en for Danmark ret gunstig finansiel ordning i forbindelse med hertugdømmernes afståelse.
Halvfigursbillede. Malet af *H. Chr. Jensen*.
69 x 53. Inv. nr. A 952.
Erhvervet 1898.
- 58 TORBEN BILLE (1819-1883), deltog som dansk gesandt i England i Londonkonferencen 25. april til 25. juni 1864.
Brystbillede. Udført af *H. Chr. Jensen*.
54,5 x 44,5. Inv. nr. A 1301.
Gave til museet 1903.
- 59 ERIK HØYER MØLLER (1818-1904), præst, forfatter, feltprovst i 1850 og 1864. I årene 1876-94 skrev han under mærket »En gammel Feltpræst« en række erindringsbøger med emner fra de to slesvigske krige.
Brystbillede. Malet af *Georg Achen* 1894 iført ornat med kommandørkors og krigserindringsmedalje.
71 x 55. Inv. nr. A 717.
Gave til museet 1896.
- 60 GEORGE STEPHENS (1813-1895), folkemindeforsker, født i Skotland, professor i engelsk ved Københavns universitet. Virkede under krigen 1864 gennem sine skrifter for

- at vække sympati i England for Danmarks sag.
Halvfigursbillede. Malet af *Talbot Hughes* 1894.
61 x 55. Inv. nr. A 685.
Gave til museet 1894.
- 61 UDKAST TIL MINDESMÆRKER OVER DE FALDNE.
Tre farvelagte tegninger udført af *Christian Hetsch*.
Hver tegning: ca. 21 x 12.
Inv. nr. A 10089-90.
- 62 RYTTERSTATUETTE AF KONG CHRISTIAN DEN
NIENDE,
på fodstykket relieffer, hvoraf det ene fremstiller kongens besøg i Dybbøl skanser natten mellem 22. og 23. marts 1864.
Udført af *Lauritz Jensen* 1908.
Højde (med sokkel): 147. Inv. nr. A 1894.
Støbt i bronze til Frederiksborg museet 1909.
- 63 MODELFIGUR
af menig soldat af 1. regiment.
Højde: 55.
- 64 RELIEFKORT
over Dannevirke og dets middelalderlige voldanlæg.
312 x 76. Inv. nr. B 1503.
- 65 SUENSONS RÅBER.
Messingråber benyttet af Edouard Suenson ved Helgoland 9. maj 1864.
Inv. nr. B 445.
- 66 BORD, TO STOLE OG MONTRE
fremstillet af egetræ fra henholdsvis fregatten JYLLAND, korvetten HEIMDAL, dampskibet HEKLA og fregatten NIELS JUEL.
Udført af snedkermestrene *Severin & Andreas Jensen*, København.
Inv. nr. B 442-45.
Gave til museet 1889.
- 67 LØJTNANT ANKERS ERINDRINGSSABEL
med cisereret og gennembrudt forgyldt fæste af ægte sølv med dekoration af blå emalje med guldindlægning. Graveret klinge med indskriften: JOHAN ANDREAS PETER ANCKER. DYBBØLFORSVARET 1864. MEDBORGERES PAASKIØNNELSE.
Udført af hofsværdfejer *J. S. Herazcek*, København, efter tegning af arkitekt *Vilh. Dahlerup*.
Længde (u. skede): 102,5. Inv. nr. B 1170.
Gave til museet 1900.
- 68 KAPTJNLØJTNANT HAMMERS ERINDRINGSSABEL
med gennembrudt, forgyldt broncefæste. Graveret klinge med indskriften: FRA VENNER VED VESTERHAVET 1850-64.
Udført af hofsværdfejer *J. S. Herazcek* efter tegning af *Christian Hetsch* med Tordenskiolds pallask som forbillede.
Længde (u. skede): 100.
Tilhører ekspeditionssekretær, cand. jur. Jørgen Barfoed, Gentofte.

69 MEDALJER OG MINDETEGN.
Montre med medaljer udført i anledning af krigen 1864.

Tilhører L. E. Bruuns, på Frederiksborg deponerede, mønt- og medaljesamling.

70 »ÆDEL DAAD GLEMMES EI«.

Hæderstegnet for såredes pleje under krigen 1864, udført i forgyldt sølv af hofjuveler *A. Michelsen* og i oktober 1865 tildelt 26 kvin-

der i Flensborg, Åbenrå, Haderslev og Sønderborg. Det var det eneste hæderstegn, som uddeltes umiddelbart efter krigen. Det udstillede eksemplar med tilhørende følgeskrivelse fra kong Christian IX, dateret 27. oktober 1865, tildeltes frk. Marie Petersen, senere gift Bie, Flensborg. Hendes datter skænkede det til Frederiksborg.

5,2×3,4.

Gave til museet 1960.

Inv. nr. B 4212.

(Afb. side 30).

Kat. nr. 70

BILLEDER

FREDERIK VII.
Malet af J. Vilh. Gertner
1861.
(Rosenborg).
Kat. nr. 1.

KONG FREDERIK VII'S LIGFÆRD GENNEM KØBENHAVNS INDERRHED
Malet af Vilh. Kyhn 1866.
Kat. nr. 6.

»Saaledes tyst, mens Nat og Mulm fremskrider,
Gled over Bølgen Sørgetoget hen,
Imellem Folket, der paa begge Sider
Bekymret stirred mod sin døde Ven«

Fr. Paludan-Müller.

CHRISTIAN IX.
Malet af Aug. Schjøtt 1853.
(Rosenborg).
Kat. nr. 2.

C. C. Hall proklamerer fra Christiansborg slots balkon
Frederik VII's død og Christian IX's regeringstiltrædelse.
Tegning af Knud Gamborg.
Kat. nr. 3.

CARL CHRISTIAN HALL,
konseilspræsident 1860-63.
Malet af J. Villh. Gertner
1864.
Kat. nr. 7.

DITLEV GOTHARD MONRAD,
biskop, konseilspræsident
december 1863 - juli 1864.
Malet af J. Vilh. Gertner
1864.
Kat. nr. 8.

20. REGIMENT HOLDER RAST I EN HOLSTENSK LANDSBY

under marchen fra Altona til Slesvig i december 1863.

Pennetegning af maleren Vilh. Rosenstand, sekondløjtnant ved 20. regiment.

Kat. nr. 11.

MORGENEN EFTER FÆGTNINGEN VED Bustrup 3. Februar 1864.

Malet af Vilh. Rosenstand 1864.

(Civilingeniør Thomas Dinesen, Hillerød).

Kat. nr. 18.

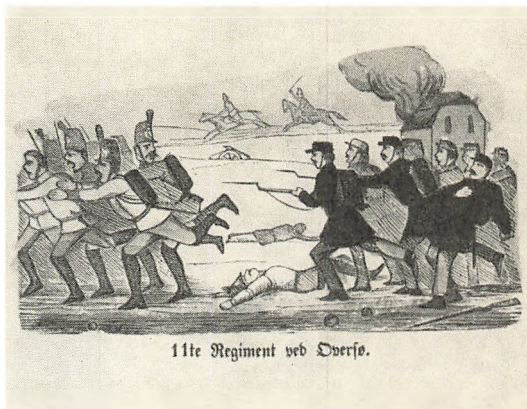

Womforpagter Koch's Flugt fra Dybbølsbjerg 10 Febr. 1864.

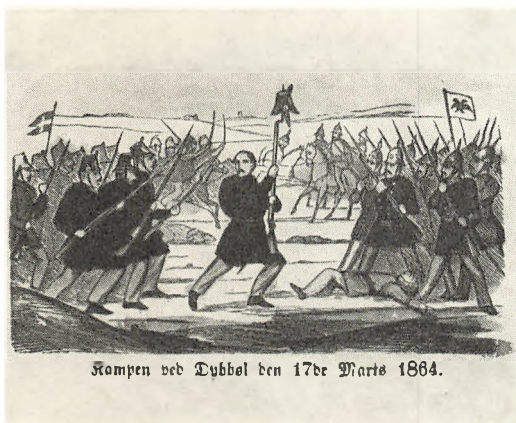

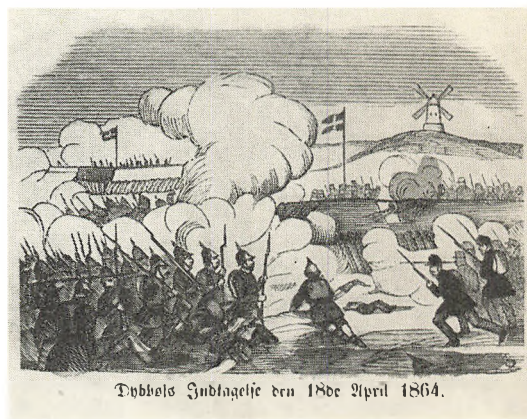
Strandhug ved Åesendrup.
(De Danske fangede 22 Fjensker).

11te Regiment ved Døvsø.

Kampen ved Dybbøl den 17de Marts 1864.

Dybbøls Indtagelse den 18de April 1864.

Skillingstryk fra Jul. Strandbergs forlag i København.

Overfor: 2 dilettantiske øjenvidnefremstillinger. Øverst træningen ved Øvre Selk 3. februar (kat. nr. 17), nederst fotoklip og tegning af bomforpagter Herman Peter Koch på Dybbøl.

TRÆFNINGEN VED SANKELMARK.

Malet af Niels Simonsen 1865. (Kammerherre, greve Léon Moltke-Huitfeldt, Glorup). Kat. nr. 21.

INFANTERISTER, DER REDDER EN KANON

på tilbagetoget fra Dannevirke 5.-6. februar 1864.

Malet af Niels Simonsen 1865.

Kat. nr. 19.

»Morgenen brød langt om længe frem, tornysterremmen begyndte at smerte, og mange klagede allerede over ømhenhed. Det skulle dog blive endnu værre: sagtere og mere slæbende blev marchen. Tornystrene brændte formelig på skuldrene, og fødderne ville ikke holde hele«, skrev senere en af de menige deltagere i tilbagetoget.

CHRISTIAN JULIUS DE MEZA,
generalløjtnant, øverstkom-
manderende indtil 28.
februar 1864.
Malet af Aug. Schjøtt 1850.
Kat. nr. 14.

MAX MÜLLER,
oberst, chef for 7. brigade
(1. og 11. regiment) ved
Sankelmark 6. februar 1864.
Malet af Otto Bache 1887.
Kat. nr. 20.

DE LIECHTENSTEINSKE HUSARERS ANGREB VED SANKELMARK

6. februar 1864.

Malet af Otto Bache ca. 1887.

Kat. nr. 23.

»Fjendtligt Rytteri, Ulaner, udførte et rask Angreb paa vor høire Fløi. De modtoges med en Salve, Mandskab og Heste tumlede mellem hverandre, gjorde omkring og forsvandt, forsaavidt de ikke blev liggende paa Pladsen«.

En Snehytte ved Forposterne i Sundeved.

Tegnet af C. Oscar Carlson, Sekondløjtnant ved 10. Regt. 2. Batalion.

EN SNEHYTTE VED FORPOSTERNE I SUNDEVED.

Tegnet ca. 22. februar 1864 af maleren C. Oscar Carlson,
sekondløjtnant ved 10. regiment.

Kat. nr. 24.

Scene i Hardseshøj Færgegaard ved Allsund.

En lysnat fra de fjendtlige Batterier ved Balløgaard slaaer ind i den
 Stue hvor Fjeldvognen, (Stikken fredelige "Foglesmængder" er stillet
 uden at gaae Skade.

SCENE I HARDESHØJ FÆRREGÅRD VED ALLSUND.
 Tegnet ca. 1. april af maleren Bernhard Olsen, sekondløjtnant ved 12. regiment.
 Kat. nr. 39.

Den tapre Dragon Niels Kjeldsen

Under Preussernes Fremrykning i Nørrejyland blev, den 28de Februar, ved en Recognisering Dragon Niels Kjeldsen omringet af en Mængde preussiske Husarer. Han værgede sig drabelig og huggede 4 Husarer ned, og da Fjenden ikke kunde faa Bugt med ham, og han ikke vilde give sig fangen, blev han skudt. Af Forbittrelse over hans kjække Modstand, mishandlede Fjenderne hans Lig.

DEN TAPPRE DRAGON NIELS KJELDEN.

Samtidigt træsnit med trykt tekst:

»Under Preussernes Fremrykning i Nørrejyland blev den 28de Februar, ved en Recognisering Dragon Niels Kjeldsen omringet af en Mængde preussiske Husarer. Han værgede sig drabelig og huggede 4 Husarer ned, og da Fjenden ikke kunde faa Bugt med ham, og han ikke vilde give sig fangen, blev han skudt. Af Forbittrelse over hans kjække Modstand, mishandlede Fjenderne hans Lig«.

»EN HELT FRA 1864«.
Dragonen Niels Kjeldsen af 6. dragonregiment i enekamp med prøjsiske husarer på
landevejen mellem Kolding og Vejle 28. februar 1864.
Malet af Frants Henningsen 1901.
Kat. nr. 25.

SØKAMPEN UD FOR SWINEMÜNDE 17. MARTS 1864
mellem prøjsiske skibe og den danske østersøeskadre.
Malet af C. F. Sørensen 1864.
Kat. nr. 30.

CARL EDVARD
VAN DOCKUM,
kommandørkaptajn,
chef for
østersøeskadren.
Malet af
Aug. Schiøtt 1850.
Kat. nr. 29.

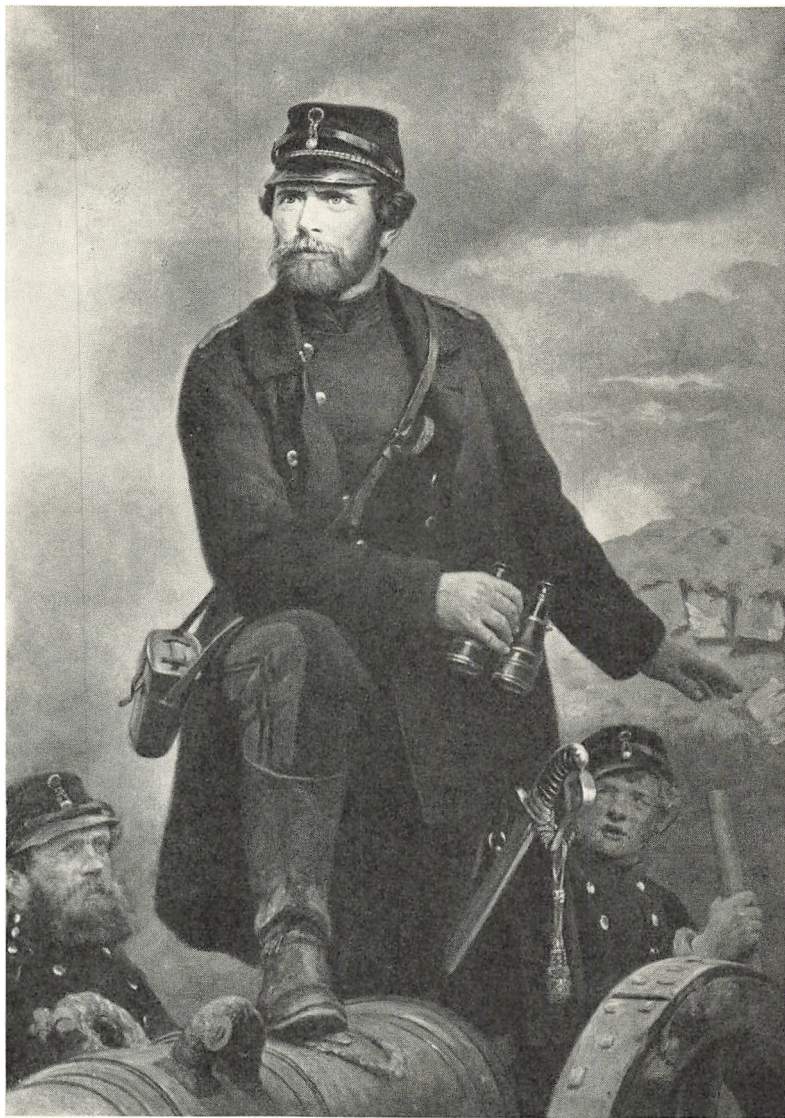

FRA DYBBØL FØRST I APRIL 1864.

Malet af Jørgen Sonne 1871.

Kat. nr. 40.

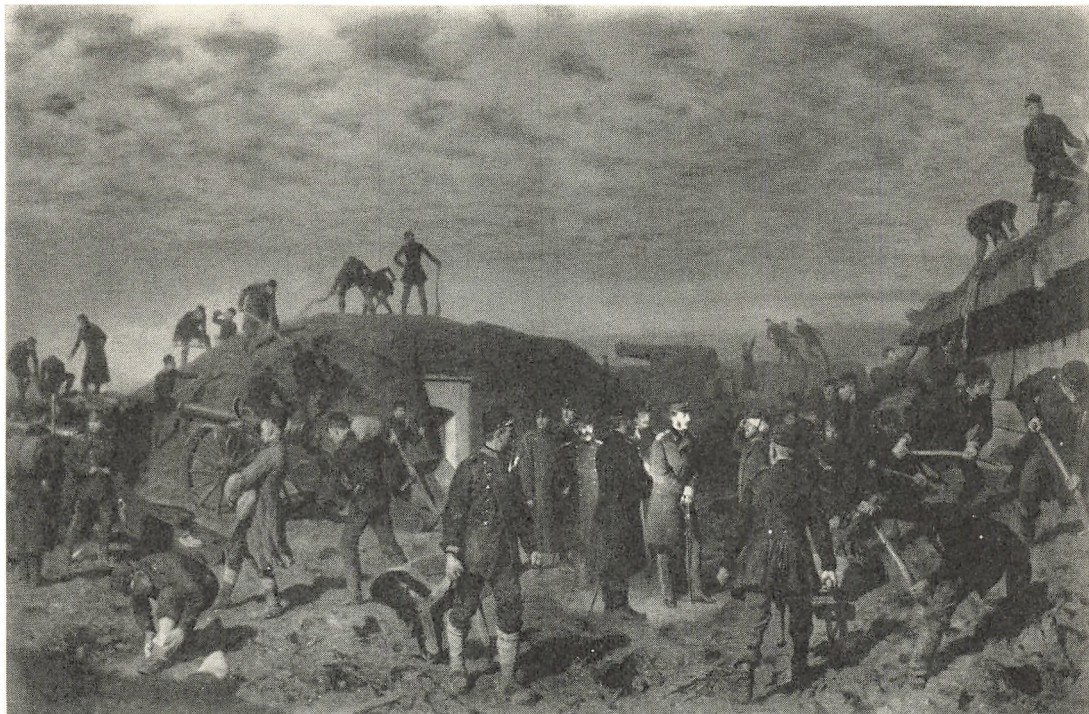
CARL CASTENSCHILD,
cand. polyt., sekondløjtnant
i artilleriet, kommandant i
skanse II på Dybbøl.
Malet af Otto Bache 1902.
Kat. nr. 37.

J. P. A. ANKER,
sekondløjtnant af artilleriet i
Bornholms milits,
kommandant i skanse II
på Dybbøl.
Malet af N. C. Hansen
1865.
Kat. nr. 38.

KONG CHRISTIAN IX BESØGER DYBBØL SKANSER
natten mellem 22. og 23. marts 1864.

Malet af Otto Bache 1888.
(Hans Majestæt Kongen).

Kat. nr. 35.

»De maa jo have været tilstede der, for det er akkurat, som det foregik«, var kongens bemærkning til kunstneren ved overrækkelsen.

PÅ FORPOST.
Pennetegning af
Vilh. Rosenstand.
Kat. nr. 16.

UNDERKORPORAL AF 21.
REGIMENT.
Reproduktion efter tegning
af Otto Bache.

FÅ DAGE FØR SLAGET
VED DYBBØL.
Malet af Niels Simonsen
1870.
(Forsvarets lægekorps).
Kat. nr. 41.

DEN SIDSTE GANG TIL DYBBØL SKANSER 17. APRIL 1864.

Malet af Simon Simonsen 1864.

Kat. nr. 42.

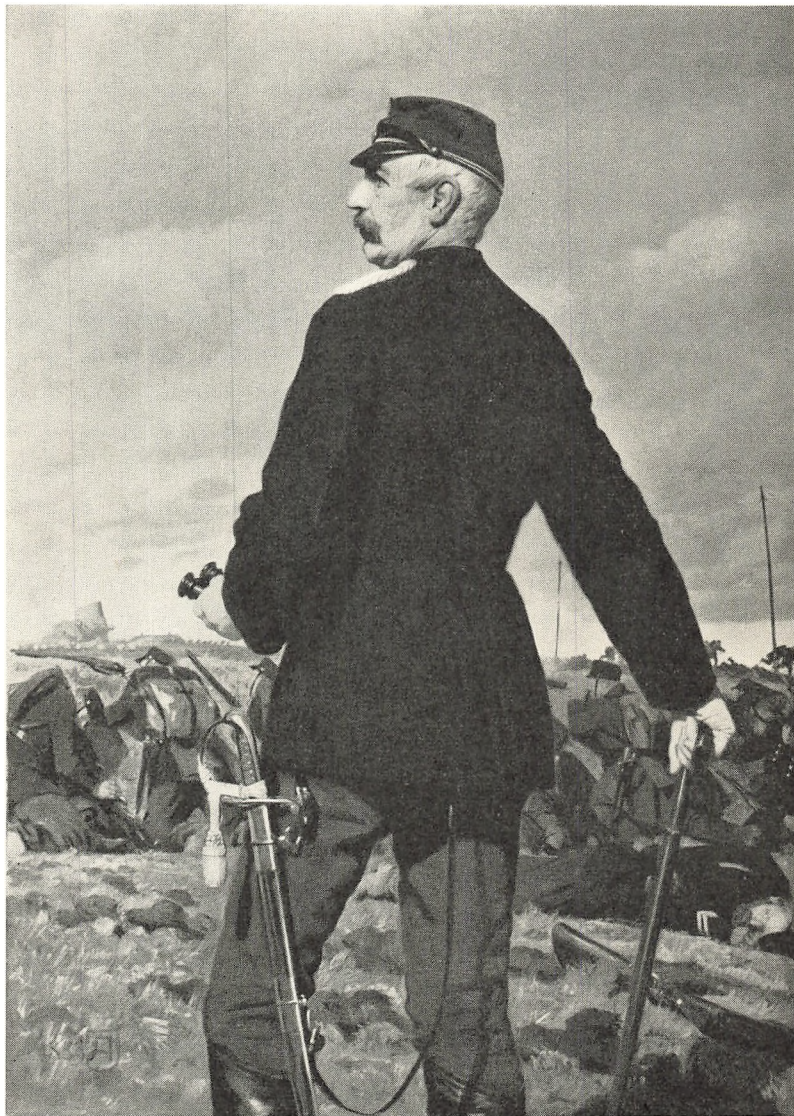
Kunstneren, som selv var tilstede, skrev senere:

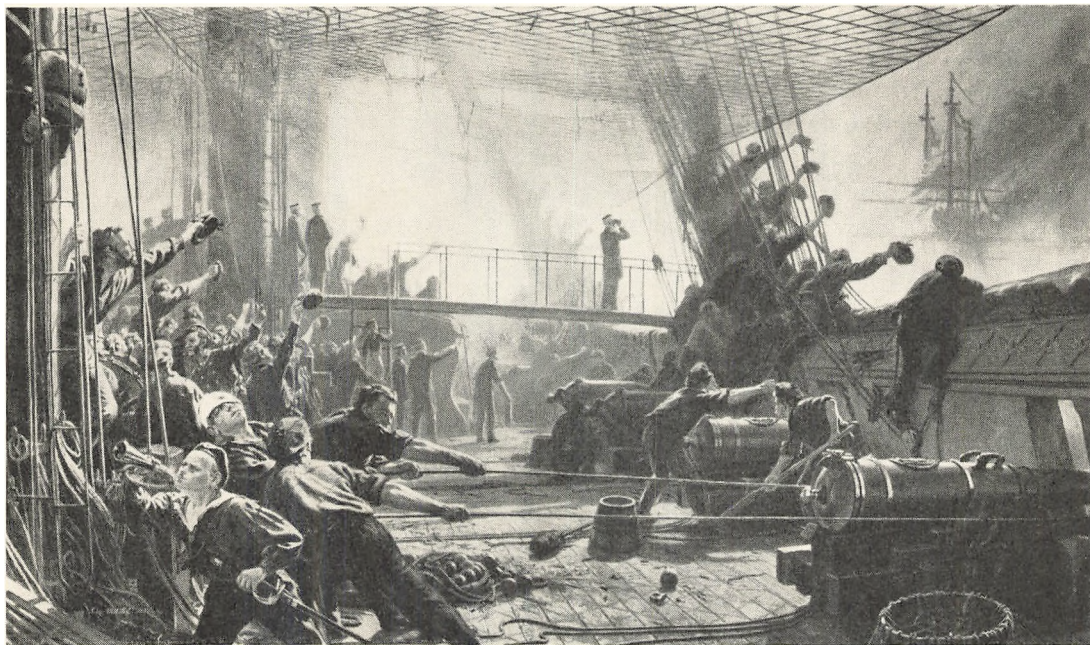
»Ved at passere Chausseen fra Sønderborg til Ulkebøl standsedes 22de Regiment et Øjeblik af en Transport af Saarede, der kom fra Kirsteins Mølle Lazaret: enkelte af Mandskabet delte deres Feltflaskers Indhold med de Saarede«.

8. BRIGADES BAJONETANGREB DEN 18. APRIL 1864 VED DYBBØL.
Malet af Vilh. Rosenstand 1894.
Kat. nr. 43.

CLAUDE DU PLAT,
generalmajor, chef for 2.
division ved Dybbøl.
Malet af Aug. Jerndorff
1885.
Kat. nr. 44.

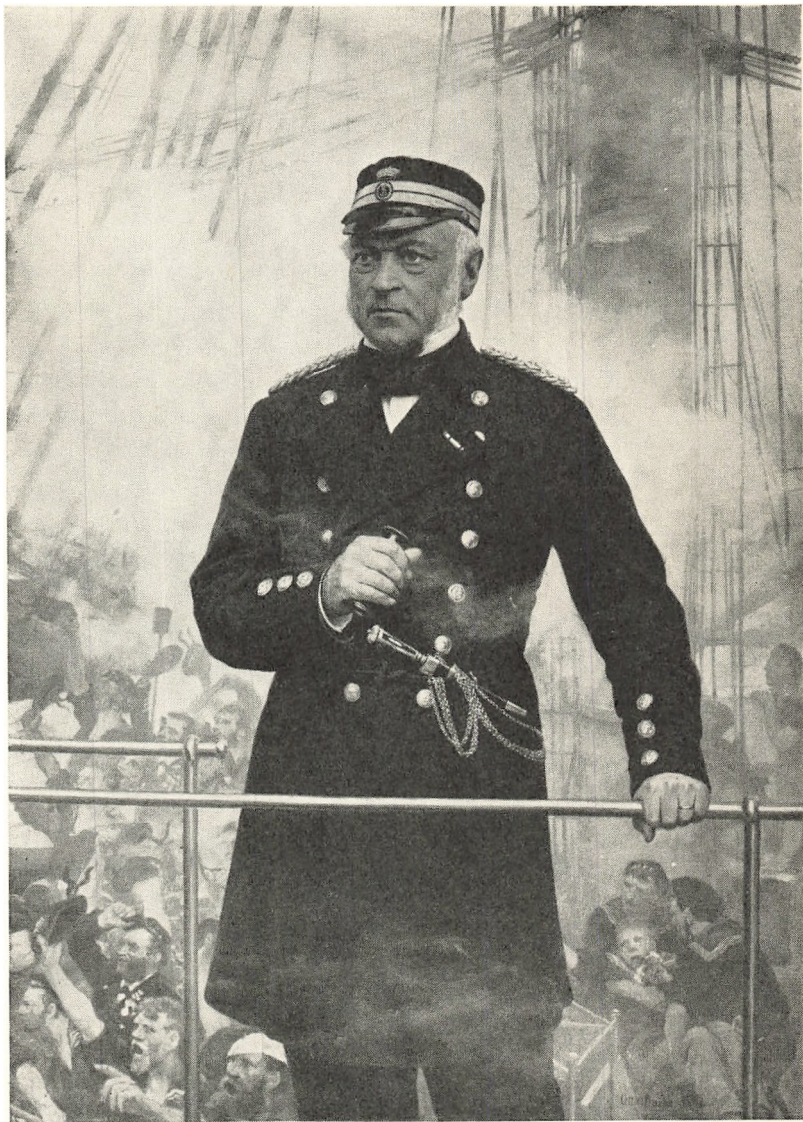
OMBORD I FREGATTEN NIELS JUEL UNDER SLAGET VED HELGOLAND.

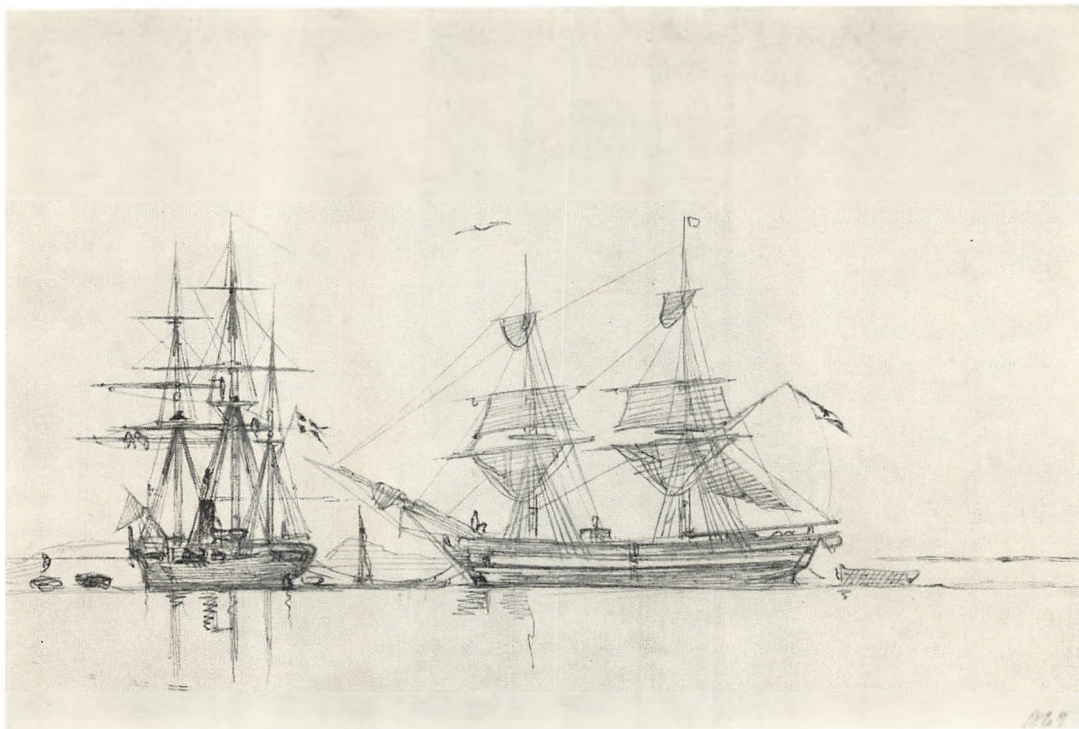
Malet af Christian Mølsted 1898.

Kat. nr. 50.

EDOUARD SUENSON,
orlogskaptajn, chef for
nordsøeskadren.
Malet af Otto Bache 1882.
Kat. nr. 47.

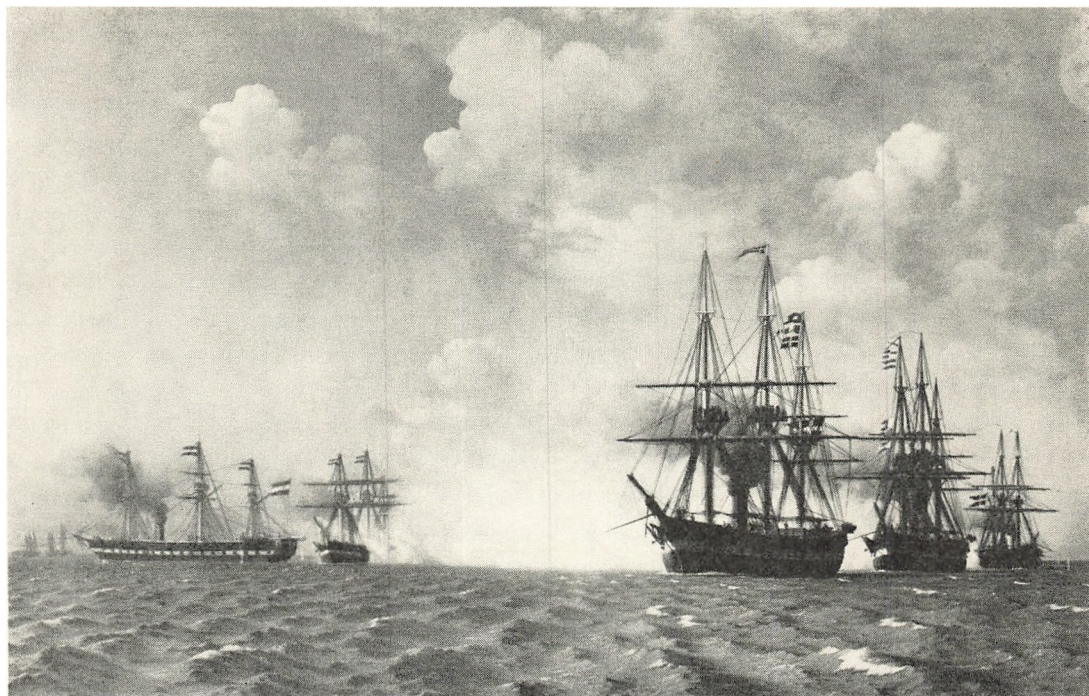

DANSK SKRUEKORVET MED PRØJSISK SKIB PÅ SLÆB.

Tegning af Carl Baagøe 1864.

Kat. nr. 32.

SØTRÆFNINGEN VED HELGOLAND 9. MAJ 1864
mellem en østrigsk flådeafdeling og den danske nordsøeskadre.
Malet af C. Dahl 1865.
Kat. nr. 48.

LÆRREDSTØRKLÆDE med påtrykt fremstilling af slaget ved Helgoland 9. maj 1864.
Kat. nr. 51.

KUNSTNERFORTEGNELSE

- Aagaard, C. F., s. 7.
Achen, Georg, kat. nr. 59
Aumont, H. H. P., s. 9
Aumont, L., s. 9
- Baagøe, Carl, s. 7, kat. nr. 32,
afb. s. 66
Bache, Otto, s. 6, 7, 13, 14, 16,
kat. nr. 20, 23, 35, 36, 37, 47,
afb. s. 46, 47, 55, 57, 59, 65
Bille, Carl, s. 12, 16
Bille, Vilh., s. 16
Bissen, H. V., kat. nr. 54
Bissen, Vilh., s. 9
Blache, Christian, s. 10, 12,
kat. nr. 31
Bloch, Carl, kat. nr. 9
Bøgh, Carl, s. 7
- Carlson, C. Oscar, s. 9,
kat. nr. 24, afb. s. 48
Christensen, Godfred, s. 7
Christiansen, Rasmus, s. 15, 16,
kat. nr. 26
- Dahl, Carl, s. 12, 14,
kat. nr. 48, afb. s. 67
Diez, W. von, s. 7
Dorph, Anton, s. 7
- Faurholdt, Viggo, s. 7
- Gamborg, Knud, kat. nr. 3,
afb. s. 35
- Gertner, J. Vilh., s. 13,
kat. nr. 1, 7, 8,
afb. nr. 32, 36, 37
Grønvald, S. J., s. 11
- Habbe, N., s. 12
Hansen, Constantin, s. 12,
kat. nr. 5, 46
Hansen, H. P., s. 8
Hansen, N. C., s. 14, kat. nr. 38,
afb. s. 56
Hansen, Victor, s. 10
Hansen Reistrup, K., s. 15
Hartmann, Leopold, s. 10
Haslund, Otto, s. 9
Hempel, S., s. 6
Henningsen, Erik, s. 15, 17
Henningsen, Frants, s. 14, 15, 16,
kat. nr. 25, 53, afb. s. 51
Herazcek, J. S., kat. nr. 67, 68
Hetsch, Christian, kat. nr. 61, 68
Holbech, N. P., kat. nr. 55
Holsøe, N. P., s. 9
Holsøe, V., s. 9, 10
Hughes, Talbot, kat. nr. 60
- Ilsted, P., s. 16
Irminger, V., s. 16
- Jensen, H. Chr., s. 10,
kat. nr. 57, 58
Jensen, Lauritz, kat. nr. 62
- Jensen, Severin & Andreas,
kat. nr. 66
Jerichau-Baumann, Elisabeth,
s. 12
Jerndorff, Aug., s. 13, 14,
kat. nr. 44, afb. s. 63
- Kaas, Anthon, s. 6
Kiærshou, F. C., kat. nr. 15
Koch, H. P., s. 11, afb. s. 40
Krohn, Pietro, s. 9
Kyhne, Vilh., s. 14, kat. nr. 6,
afb. s. 33
- Ley, H. C., s. 7
Lund, F. C., s. 5, 7, 12
- Madsen, A. P., s. 10
Marcher, H. J., s. 10
Marstrand, Vilh., s. 12
Melbye, A., s. 12
Melbye, Vilh., s. 12
Mols, N. P., kat. nr. 10
Mølsted, Chr., s. 14, 15,
kat. nr. 50, afb. s. 64
- Nay, A., s. 7
Neumann, C., s. 7, 10, 12, 16,
kat. nr. 49
Neumann, Johan, s. 16
Niss, Thorvald, s. 9
- Olrik, H., s. 8, kat. nr. 67
Olsen, C. Benjamin, s. 16

Olsen, Bernhard, s. 9, kat. nr. 39,
afb. s. 49

Petersen, Edv., s. 10

Petersen, Johan E., s. 9

Philipsen, Th., s. 10

Plum, August, s. 7, 8

Price, Albert, s. 9

Rosenstand, Vilh., s. 8, 9, 16,
kat. nr. 11, 12, 13, 16, 18, 33,
34, 43, afb. s. 38, 39, 58, 62

Schack, S. P. L., s. 11

Schiøtt, Aug., s. 13, 14, kat. nr. 2,
14, 29, 52, afb. s. 34, 45, 53

Schwensen, H. H., s. 10

Schwensen, L., s. 10

Simesen, Viggo, s. 14,
kat. nr. 27

Simonsen, Niels, s. 5, 8, 11, 16,
kat. nr. 19, 21, 28, 41,
afb. s. 42-43, 44, 60

Simonsen, Simon, s. 11, 12, 16,
kat. nr. 42, afb. s. 61

Smidt, Hans, s. 10

Sonne, Jørgen, s. 5, 12, 14,
kat. nr. 40, afb. s. 54

Strandberg, Jul., s. 6, afb. s. 41

Svendsen, G. A., s. 9

Sørensen, C. F., s. 12, 14,
kat. nr. 30, afb. s. 52

Vermehren, F., s. 13, 14,
kat. nr. 45

Visby, Frederik, s. 8

Wentorf, Carl, kat. nr. 56

Würtzen, C., s. 10

Udstillingen afholdes i Prinsessefløjens stueetage
i månederne februar-oktober 1964.

Bogen er sat med Linotype Times.

Papiret er ekstraglittet specialtryk fra

De forenede Papirfabriker.

Klichéer:

F. Hendriksens Eftf. Reproduktionsatelier.

Omslaget tegnet af

Erik Ellegaard Frederiksen.

Sat og trykt hos

Rud. Pallesens A/S, Hillerød.